

Vijfhonderd jaar maritieme

Ook het VOC-schip Amsterdam maakt deel uit van het museum. Foto Eddo Hartmann.

geschiedenis onder een schitterend dak

Scheepvaartmuseum biedt interactieve tentoonstellingen

Het is onmiskenbaar dat de subsidiestromen nog rijkelijk vloeiden toen het voormalig zeemagazijn en marinepakhuis werd aangepakt en grondig gerenoveerd. Het Scheepvaartmuseum in Amsterdam is werkelijk prachtig verbouwd. Een impressie.

Naast de schitterende glazen overkapping van de voorheen koude en winderige binnenplaats valt op hoe mooi de oude raampjes, muren en vloeren met authentieke materialen zijn gerestaureerd. Het gebouw is werkelijk in een prachtige staat herrezen. Geprobeerd is ook om de collectie op een meer eigentijdse manier aan het publiek aan te bieden. Er is met name enorm geïnvesteerd in de digitale ontsluiting. Op de maandagochtend waarop ik het museum bezoek is het er doodstil: een ideale dag om met de klas langs te komen. Als je op de binnenplaats staat, kijk je uit op drie verschillende vleugels. Gooi vooral de kaartjes niet weg want bij iedere vleugel moet je opnieuw je toegangsbewijs laten zien.

Noord

In kleine groepjes word je toegelaten tot iets wat een 'virtuele zeereis' blijkt te zijn. Op een bordje staat het advies dat mensen met epilepsie, autismespectrumstoornissen, evenwichtstoornissen of claustrofobie beter niet naar binnen kunnen gaan. Dit vanwege het flitslicht in de derde zaal dat als heftig ervaren kan worden. Leerlingen binnen het Autistisch Spectrum, het Syndroom van Asperger of met PDD-NOS kunnen dus beter buiten blijven. Aangezien er in bijna iedere klas wel een kind zit met deze diagnose levert dit problemen op met schoolbezoek. Ons groepje wordt door verschillende ruimtes geleid, mag op bankjes gaan zitten en roeibewegingen maken en komt uiteindelijk in een schemerige witte ruimte terecht waar een filmvoorstelling op muren en voorwerpen plaatsvindt. Eerst zitten we met zijn allen in een zeeslag en daarna passeren de afgelopen vijf eeuwen scheepvaart op het IJ de revue. De toeschouwer ziet dan ook zichzelf in een roeibootje varen. Het geheel ziet er leuk uit, maar de chronologische structuur die je leerlingen tijdens de geschiedenisles probeert aan te bieden, vind je hier niet terug. Alle perioden lopen door elkaar: zeventiende-eeuwse matrozen op de kade naast stoomschepen

uit de negentiende eeuw. Het geheel doet denken aan een promotiefilm van *Sail Amsterdam*.

Op de eerste verdieping maak je vanuit 'een panoramaperspectief' in een enorme container kennis met *mainport Amsterdam*: welke producten worden er via de havens van Amsterdam geïmporteerd en geëxporteerd? En hoe vindt de overslag plaats? Aan de hand van een enorme maquette met filmpjes en lichtjes kun je vervolgens nog eens oefenen hoe de haven werkt en welke bedrijven er zijn gevestigd. De filmcamera zoemt overigens wel lang in op de draaiende persen van de Telegraaf, die ook in Westpoort gevestigd is.

Oost

Deze afdeling is zeer de moeite waard. Beneden bevindt zich een uitgebreide bibliotheek waar je diverse scheepsjournalen en andere prachtige naslagwerken kunt raadplegen. De historisch-maritieme collectie van het Scheepvaartmuseum is een van de grootste in de wereld. Deze is ook digitaal te raadplegen: www.maritiemdigitaal.nl. Ideaal voor studenten of leerlingen die onderzoek willen doen.

Op de eerste verdieping kom je in een sterrenhemel terecht en wandel je over de meridianen. Het geeft

'Het geheel ziet er leuk uit, maar de chronologische structuur die je leerlingen tijdens de geschiedenisles probeert aan te bieden, vind je hier niet terug'

een prettig ruimtelijk gevoel om even over de aarde te stappen. In de vitrines staan en hangen oude navigatie-instrumenten zoals het kompas, het astrolabium of de sextant om de koers op zee te bepalen. Een heel mooie setting om met de klas doorheen te lopen als je de tijd van ontdekkers en hervormers aan het behandelen bent. Aansluitend passeer je de uitgebreide globecollectie. Stukken van de atlas van Blaeu zijn op de muur geprojecteerd en er is de mogelijkheid om met een ►

Joke Noordstrand is hoofdredacteur van Kleio.

Rechts: Tellurium met aardglobe, Willem Jansz. Blaeu, 1616, Onder: In de vitrines staan en hangen oude navigatie-instrumenten zoals het kompas, het astrolabium of de sextant om de koers op zee te bepalen. Foto Marjo van Rooyen.

globe te spelen en kaarten uit te vergroten zodat ze goed kunnen worden bekeken. Met name die van Mercator en Blaeu zijn erg illustratief en spreken zeer tot de verbeelding. In de loop van eeuwen werd zowel de aarde als de sterrenhemel in kaart gebracht. Schippers leverden nieuwe gegevens aan die de kaartenmakers dan weer konden verwerken. Als hulpmiddelen bij het navigeren op zee hadden schepen vaak zowel een aardglobe als een hemelglobe aan boord.

West

De expositie over de walvisvaart is voor het basisonderwijs bedoeld. Kinderen kunnen bijvoorbeeld in een walvis kruipen en naar een vervaarlijk uitzijnde harpoenist kijken. De verhalen, voorwerpen en filmpjes zijn echter informatief zodat je er mijns inziens ook met de onderbouw naar toe zou kunnen gaan.

Onderwijs

Het museum biedt een aantal verschillende programma's en adviseert een bezoek van twee uur. Voor het vmbo is er een doe-programma.

- Haven promotieteam: het maken van reclamefilmpjes over de havens van Amsterdam
- Gouden tijden: leerlingen gaan als journalist aan de slag
- Zie je in de Gouden Eeuw: verhalen door mensen in de Gouden Eeuw (rondleiding)
- Maritieme meesters: vier eeuwen zeeschilderkunst (rondleiding)
- VOC-schip Amsterdam: Ontdek hoe zeelieden leefden (rondleiding)
- Haven 24/7: virtuele tour en maquette (rondleiding)
- Extra programma's: VOC-schip Amsterdam en Mijn expo

Kosten (inclusief entree)

15 leerlingen: € 30 per 60 minuten | 16 – 30 leerlingen: € 60 per 60 minuten.

Voor informatie en reserveren contact opnemen met de afdeling 'events' van Het Scheepvaartmuseum: (020) 52 32 383 of e-mailen naar rondleidingen@hetscheepvaartmuseum.nl.

Willem Barentsz was niet de enige die met zijn schip vastliep in het ijs. Klaas Hoekstra uit Harlingen kwam zelfs nog in de negentiende eeuw helemaal klem te zitten met zijn schip tussen Canada en Groenland. Hij en het grootste deel van de bemanning overleefden de trek die ze over de Groenlandse ijsvlakte moesten maken. Zwaar teleurgesteld kwamen ze in 1827 weer in Harlingen aan: zonder schip en zonder walvissen. Zijn dagboek en bontmuts vind je in een van de vitrines. Zelfs in de twintigste eeuw vonden Nederlanders de walvisvaarders de dapperste van alle zeelieden. De vangst gaf ons land een belangrijke bron van inkomsten en tot 1964 was Nederland actief in de walvisjacht. Paraplu's, baleinen voor korsetten, brilmonturen en heel veel traan waren belangrijke producten. Walvistraan werd vooral gebruikt voor lampolie, zeep en om leer en touw soepel te houden. De botten werden vermalen voor lijm en veevoer. De levertraan die je vroeger als kind moest slikken, kwam overigens niet van de walvis maar van de lever van de kabeljauw. In een grote, donkere zaal met schilderijen en voorwerpen uit de Gouden Eeuw vertellen mensen via filmprojecties hoe het is om in de tijd van regenten en vorsten te leven. Je hoort het verhaal van een visser, een kaartenmaker en de vrouw van een kapitein. Er is ook een grote digitale kaart van Europa waarin je de goederenstromen in de Gouden Eeuw kunt volgen. Interessant is dat inzicht-

'Zelfs in de twintigste eeuw vonden Nederlanders de walvisvaarders de dapperste van alle zeelieden'

telijk wordt gemaakt welke producten de Republiek in Europa verhandelde. Met deze handel werd veel meer geld verdiend dan met de handel in Zuidoost-Azië. En dan is er ook nog een hoek waar je even heerlijk op de bank van een trekschuit kunt uitrusten en luisteren. De trekschuit was de eerste vorm van openbaar vervoer in de wereld. Het vervoer was snel, handig en goedkoop, zowel voor passagiers als voor kooplieden met handelswaar. Het Scheepvaartmuseum laat onmiskenbaar de enorme invloed van het water zien op onze Nederlandse cultuur. ■